

СТАНОВИЩЕ

от

Доц. д-р Димитър Александров Панайотов
Професионално направление 3.4. Социални дейности / 3.7 Администрация и
управление – Социално управление, 05. 02. 20
Нов Български университет, Департамент „Администрация и управление“
за

научните трудове, цялостната научно-изследователска, преподавателска и
административна дейност за участие в конкурс и заемане на академична длъжност
„доцент“

по професионално направление „3.7 Администрация и управление
(Предприемачество, конкурентоспособност, бизнес развитие, изкуствен интелект),
публикуван в ДВ, бр. 44/19.05.2023 г.,

с кандидат гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева

Становището е съобразено с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Р България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото приложение (ППЗРАСРБ), изискванията на Правилника за приложение на закона и Наредбата за развитието на академичния състав в НБУ (Приложение №3 към Наредба за развитието на академичния състав на НБУ) и съгласно Заповед Ректора -З-РК-285/13.07.2023 г., като член на Научно жури. И следва структурата на образец, приложен за конкурс при заемане на академични длъжности.

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет

Кандидатът за доцент Юлиана Хаджичонева покрива и надхвърля минималните изисквания към *научната, преподавателската и научно-изследователска дейност* за заемане на академична длъжност „доцент“, съобразени с ППЗРАСРБ по групи показатели (А-Е) и съответен брой точки: показател **Г** – **258,4** т. от изискуеми 200, но също и по **Д** – **80** т. от изискуеми 50; **Ж** – **125** т. от изискуеми 50; **З** – **90** т. от изискуеми 70; **И** – **90** т. от изискуеми 50. *Заключение:* изпълнението по критерии и показатели е напълно в съответствие както с поставените национални изисквания, така и с тези на НБУ.

II. Изследователска (творческа) дейност и резултати

1. Оценка на монографичен труд, творчески изяви или други публикации, включваща оценка на научните и научно-приложните приноси на автора

Кандидатът за доцент Юлиана Хаджичонева представя за рецензиране: **1 самостоятелна монография, 24 статии, студии, колективни монографии, като се посочват и многобройните ѝ участия с доклади на конференции, симпозиуми, кръгли маси и проекти. Прави впечатление,** че резултатите от нейните изследвания регулярно са представяни, дискутирани и апробирани в широк международен обхват, с приложения за интердисциплинарен контекст и публикуване в множество рецензирани списания, индексирани и реферирани издания.

Основният хабилитационен труд „**Предприемачество, иновации и изкуствен интелект в България: динамика и управление**“ - структурирана в *три части, заключение, библиография, 282 стр.*, е изграден на основата на теоретико-приложен анализ, но през призмата на предприемаческата динамика, възприемана като многоаспектна концепция и търсене на подходящи политики/бизнес модели в условията на кризи. Новите акценти са в приложението на когнитивни технологии, адаптирани към Индустрия 5.0, които върху фундамента на икономическите и управленските науки, създават предпоставки за организационна ефективност и конкурентно предимство. В тази насока са и поставените три изследователски задачи, анализирани и дискутирани в следната релация: *теоретична база – българска специфика – инструментариум за проучване и формулиране на стратегии*. При нейното проследяване се открояват и приносните акценти:

1. Систематизиране на идеи от водещи теории, отразяващи директно или косвено ключовите понятия на изследването, показващи еволюционното мислене и етапите в развитието по проблематиката. Но именно тук с особена значимост се откроява *авторската им интерпретация* в условията на „тройната криза на пазарната икономика“. Демонстрира се дълбокото осмисляне и разбиране на тези идеи, поставени в съвременен контекст, нова икономическа рамка и управленска перспектива.

2. Анализ на българското предприемачество и иновационната екосистема, разглеждани както на *концептуално* ниво (макро-/микроаспект, 4-ри парадигми, тристепенен процес/фази на развитие, влиянието на външни фактори и модели, включващи културни, социални и материални характеристики), така и съответно им *картографиране*, с приложение на инструментариум за изследване (въпросници, интервюта, индексни оценки и извеждане на добрите практики/примери). Подкрепени с *прецизна графика* и данни от бизнес статистика за иновативни предприятия, използващи изкуствен интелект.

3. Изкуственият интелект в бизнеса се разглежда не само като приложение на *технологично лидерство* по отношение автоматизиране на процесите, но и със способности и умения за когнитивни прозрения и ангажиране в *бизнес моделиране*, т. нар. *канава* – с определени 9 пункта, проследени в три направления и проучени чрез казуси, крос контент-анализ и интервюта (обхват от 40 въпроса). По този начин се обосновава необходимостта бизнес експертността и лидерството да се обвързва с *интегриран подход/схема* при вземане на управленски решения.

4. Оригинален подход на изложение, който освен утвърдената научна стилистика и спазените академични стандарти в монографията, се подсилва и от *индуктивно-дедуктивните превключвания* в текста, когато чрез задаване на въпроси авторката търси отговорите, дискутира и прави своите изводи.

И *някои съвети*: **А.** Широкият обхват на теми от изследваната релация предполага възможни ограничения, но те все пак не би трябвало да се свеждат до изброяването на отрицателни съждения/твърдения или контра тези (с.20), които не са предмет на изследването, а по-скоро трябва да следват линията на обосноваване и доказване на *поставените акценти/задачи/хипотези в монографията и съответните затруднения при тяхното изпълнение*. **Б.** Осемте значими автори и теории правилно се разглеждат като илюстрация на еволюционното мислене и „мост“ между теоретично и

приложно знание, но представени в хронология и с характер на исторически обзор, се възприемат повече като статика на анахронични идеи и селектирани аксиоми - откъснати от сегашната реалност, но и от необходимостта за нови критични преоценки. Примерно: Как се вписват те в очертаващата се зависимост „геополитика – икономика“, която започва да доминира в съвременния свят? **В.** Дигиталната трансформация изисква нов обществен договор, както справедливо отбелязва д-р Хаджичонева, но предполага същевременно и размисли относно възможните негативни последици от приложението на изкуствения интелект.

2. Оценка на приносите в останалите приложени публикации, направени след назначаването на академична длъжност „гл. асистент“, включваща и оценка на изискването за рецензираност на изданията.

И в последните разработки на Юлиана Хаджичонева продължава тенденцията към постоянно разширяване на теоретико-приложния обхват на изследваните явления, които са предмет и обект на нейната експертиза. Така например в студията „**Към устойчива конкурентоспособност: България в европейския контекст**“ В: Панайотов Д. (съст. и ред.). (2020). Българската мечта – позитивната концепция. София: НБУ. 101-114. ISBN 978-619-233-131-3., се прави *критичен анализ на конкурентоспособността* – като икономическа същност, но и отвъд нея, обвързана с концепцията за устойчиво развитие, опазването на околната среда, социалната кохезия и солидарност. *С пет основни нива на измерване:* природен капитал, управление на ресурсите, социален капитал, интелектуален капитал, ефективност на управлението. В разработката се поставя дискусия и за нов етап в развитието на конкурентната надпревара, маркиран с характеристиките на “споделената”, кооперативната и солидарната конкурентоспособност.

В „**Иновации и нови предизвикателства пред образованието по предприемачество в университетите**“ (2022/23) отново дискутира за иновативни подходи и методи, които могат да бъдат прилагани в предприемаческото образование. Анализират се резултати от проведени изследвания, част от проекта *GUESSS*, в който НБУ е основен партньор на Университета на Берн и Университета на Сен Гален (Швейцария) и национален координатор за България за провеждането на *глобално университетско проучване на предприемаческите нагласи и предприемаческите активности* на студентите у нас, наред с 57 държави и 267 000 студенти-респонденти. В теоретико-приложен план – систематизирани обосновки, се представят и *практиките в три български университета* с иновации в предприемаческото образование, както и конкретни иновативни методи на обучение, приложими и в други български университети.

Във фокуса на множеството статии, студии и доклади, представени от кандидата в наши и чужди издания, са изследвания със следните по-значими релации: *предприемачество – иновации - екосистема; конкурентоспособност – общество на знанието – институции; дигитална трансформация – устойчивост – интелигентен град*; В тази насока **се открояват, с поставените качествени параметри и изводи, публикации от показатели:** 6-2, 7-4, 7-8, 8-1, 9-1, 9-3, 9-4, 9-5, 9-6, 10-1, 10-4.

В тези изброени публикации ясно се вижда нейното закономерно израстване, натрупването на определен капацитет от знания и проучвания, разширяващи както

научно-изследователския ѝ профил, така и съответната им приложна значимост в механизми за реализация и експертни решения. И осъществявано постоянно в дискусии на различни научни форуми, семинари и нови курсове. Затова **оценката ми е определено положителна.**

3. Цитиране от други автори

Кандидатът е цитиран общо **8 пъти** от други автори, но в допълнителната справка от Библиотеката на НБУ са установени **65** позовавания на нейни публикации, от които 21 цитирания от други автори и минимум 4 цитирания в публикации, индексирани от Scopus или WoS. Посочените издания на нейните публикации дават *основание да се приеме*, че тези количествени характеристики показват в определена степен и разпознаваемостта на Юлиана Хаджичонева като изследовател в научните области, проучвания и теми, които тя е определила за водещи в своята експертиза.

4. Оценка на резултатите от участие в изследователски и творчески проекти и приложение на получените резултати в практиката

Кандидатът е участвал - по *показател 37*, в проекти по *три направления*: образователни, съвместни издания и включване на студентите в различни форми на обучението, финансирани от ЕС, МОН и ФНИ. Като дългосрочни проекти се открояват както тези от вътрешните/националните: *„Иновативни модели за повишаване на конкурентоспособността на земеделските стопанства в България“*, финансиран от Фонда за научни изследвания на Министерството на образованието и науката, по който НБУ е партньор в периода 2017-2020 г., така и международните: *GUESSS Издание 2021 „Global University Entrepreneurial Spirit Students’ Survey“*, ръководен от Университета на Берн и Университета на Сен Гален (*Швейцария*); по проекта на НБУ с БАН и Университета на Люцерн, Швейцария *„Economy Film Days Festival Program“, 7th Edition, 3-5 June 2020 (2020)*, но и също тези за привличане на външно финансиране за НБУ по Програма Еразъм+ чрез партньорство с европейски университети в областта на европейското гражданство, предприемачеството, иновациите и бизнес игрите като техника на преподаване.

III. Учебна и преподавателска дейност

1. Аудиторна и извънаудиторна заетост, работа в електронния обучителен модул “MOODLE – НБУ“, осигуряване на студентски практики и стажове, работа със студенти и докторанти

Кандидатът за доцент преподава в магистърски и бакалавърски програми в *три департамента*. Води **10 курса** на английски и френски език – *показател 41*. Както се вижда в направените справки аудиторната и извънаудиторната заетост надхвърля посочения норматив за длъжността. Показателите за научно ръководство на студенти, рецензиране и участие в комисии също очертават висока степен на активност и изява в департамента. В преподавателските си подходи включва *бизнес казуси, практически проекти, екипна работа, колоквиуми, летни школи, съвместни изследвания и публикации със студентите*. (*Показател 36*)

2. Работа с Еразъм- студенти

Включва се активно в развитието на Еразъм дейностите, съвместно с университети от Франция, Полша, Чили и др. страни, чрез: подписване на *договор за мобилност; преподавателска и научно-изследователска дейност* с Университета Алпи в Гренобъл, Франция; *проект за двойна диплома* със Савойския университет Мон Блан

в Шамбери, Франция. В края на 2021 г. представя НБУ на студенти с интерес към Еразъм мобилността по покана на Университета Савоа Мон Блан на Шамбери.

3. Оценки от анкетите на студентите

По справка от Център за качество и оценяване средната оценка от студентските анкети за последните десет семестъра е 4.14 (от 5.00). (*Група 3, Показател 35, 1*).

IV. Административна и обществена дейност

1. Участие в колективни органи на управление на НБУ

Кандидатът е член на Програмния съвет на Департамент „Администрация и управление“ и програмен координатор на Магистърската програма по бизнес администрация и други магистърски и бакалавърски програми на НБУ (2015-2019). Член на Съвета на Франкофонския център за академични постижения на НБУ.

2. Обществена активност

Кандидатът проявява изключителна международна активност: национален представител на *Глобалния университетски проект* за изследване на предприемаческите нагласи; член на *Международната асоциация на икономистите* с френски език AIELF; член на Европейската изследователска мрежа ERECO-PGV (#European #Research #Community); асоцииран изследовател към Центъра за институционални изследвания на Университета *Бернардо О'Хигинс в Сантяго де Чили*, Чили; член на Редакционната колегия на международното списание на икономистите с френски език RIELF; член на Научния и на Организационния комитет на Международната френско-английска конференция *„Трансформиращи се градове: предизвикателства, (пред)виждания, перспективи“*; член на Научния и на Организационния комитет на *Международните научно-практически конференции на Департамент „Администрация и управление“* на НБУ и т.н. Създава и поддържа от 2016 г. фейсбук групата *„MBA – New Bulgarian University“* с актуална информация в сферата на мениджмънта, икономиката и относно значими събития на академичната общност в тези области.

V. Лични впечатления от кандидата

Познавам Юлиана Хаджичонева от съвместната ни дейност в департамента: защита на докторска дисертация по бизнес администрация, асистент, а по-късно и гл. асистент към департамента. Последователно развива своя научен профил в областта на *конкурентоспособността, предприемачеството и иновациите*, като изгражда екипи и търси съмишленици и от други департаменти - „Икономика“ и „Политически науки“, по международни интердисциплинарни проекти, семинари, конференции, летни школи, съвместни издания и колективни монографии. Проявява висока *академична прецизност* като *отговорен редактор* на поредицата „Лидерство, общество, стратегически визии“ (английската версия). *Рецензент* е и на списание „Икономическа мисъл“ на Института за икономически изследвания на БАН.

VI. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

При проследяването на научната, изследователската и преподавателската дейност на Юлиана Хаджичонева, може да се констатира постоянно разширяване на нейния диапазон от изследователски интереси, на включването към тях и на екосистема

и изкуствен интелект, като се търси продуктивност и практико-приложните приноси за организациите. *Първа препоръка:* фокусът на нейните бъдещи проучвания да се обвържат по-силно в гео-икономически/гео-политически контекст и съответните решения в управленската сфера. *Втора препоръка:* натрупаната научна експертиза по проблематиката вече ѝ позволява да предложи специализация към МП “Бизнес администрация“, примерно: **„Предприемачество, иновации и изкуствен интелект: конкурентни стратегии“**. *Трета препоръка:* да представи обзор на всичките ѝ изяви от 29.03.2022г. (когато са представени справките) до септември 2023г., за да добие представа Научното жури и за последните 18 месеца от нейната дейност в департамента и НБУ.

Заклучение

На основа на всичко посочено по-горе считам, че представените от гл. асистент, д-р Юлиана Хаджичонева материали по конкурса отговарят напълно на изискванията за получаване на академичната длъжност „доцент“ по професионалното направление 3.7. *Администрация и управление (Предприемачество, конкурентоспособност, бизнес развитие, изкуствен интелект)*. Цялостната ѝ научна и преподавателска изява е в съответствие с Процедурата за дългосрочна атестация на преподавателите в НБУ. Това ми дава основание да дам *положителна оценка* на представената кандидатура на гл. асистент, д-р Юлиана Хаджичонева за заемане на академичната длъжност „доцент“.

3.09.2023 г.

Подпис:
/доц. д-р Димитър Панайотов/